Methotrexaat

Eén keer per week bij ernstig eczeem

Het doel van deze folder

Deze folder is voor mensen die starten met methotrexaat bij constitutioneel eczeem, ook wel atopisch eczeem genoemd, en voor ouders van kinderen die dit medicijn krijgen. Je leest wat het medicijn doet, hoe je het gebruikt, welke controles nodig zijn en waar je zelf op let.

Wat is methotrexaat en hoe werkt het?

Methotrexaat remt in lage dosis de afweercellen die bij eczeem te actief zijn. Daardoor worden ontsteking en jeuk minder. Het werkt in het hele lichaam. Artsen gebruiken methotrexaat al tientallen jaren bij psoriasis en reuma.

Methotrexaat geneest eczeem niet en verandert je aanleg niet. Het remt de ontsteking zolang je het gebruikt.

Waarom krijg je dit medicijn?

Je hebt ernstig eczeem dat met smeren niet genoeg rustig wordt. Methotrexaat werkt langzaam en is geschikt voor langere tijd.

Methotrexaat is niet geregistreerd voor eczeem. Artsen gebruiken het wel, bij volwassenen en kinderen, op basis van onderzoek en de richtlijn. Dat heet off-label.

Hoe gebruik je het?

- Hoe vaak: één keer per week, altijd op dezelfde dag. Neem het nooit elke dag. Schrijf de dag op, bijvoorbeeld in je agenda.
- Vorm: tabletten of een injectie onder de huid met een voorgevulde pen of spuit.
- Dosis: meestal 15 mg per week. Je arts kan de dosis verhogen of verlagen.
- Foliumzuur: je krijgt er foliumzuur bij om bijwerkingen te verminderen. Meestal neem je één keer per week 5 of 10 mg, 24 uur na de methotrexaat. Je arts zegt op welke dag.

Zelf spuiten

- Een verpleegkundige leert je hoe het moet. Spuit in de buik of het bovenbeen.
- Bewaar de pennen beneden 25 °C, in de doos en niet in de vriezer.
- Gooi gebruikte pennen in de naaldcontainer van de apotheek. Lever een volle container in bij de apotheek.
- Raakt de vloeistof je huid, spoel dan met veel water.

Een dosis vergeten?

Neem nooit een dubbele dosis om een vergeten dosis in te halen. Weet je niet wat je moet doen, vraag het dan je apotheek of arts.

Reizen

Neem methotrexaat mee in de handbagage, met een medicijnpaspoort van de apotheek.

Wanneer merk je effect en hoe lang gebruik je het?

Methotrexaat werkt langzaam. Na 8 tot 12 weken zie je meestal duidelijk effect. Dan beoordeel je met je dermatoloog of het genoeg helpt.

Werkt het goed, dan kun je methotrexaat lang gebruiken. Gaat het lange tijd goed, dan bespreek je of de dosis omlaag kan. Stop niet zelf.

Blijf naast dit medicijn elke dag een vettende crème smeren. Je arts kan daarnaast een ontstekingsremmende crème of zalf voorschrijven.

Onderzoek vooraf en controles

Voor de start

- Je arts vraagt naar je gezondheid, je medicijnen, alcoholgebruik en een kinderwens.
- Bloedonderzoek: bloedbeeld, lever en nieren, en een test op hepatitis B en C.
- Je arts kijkt welke vaccinaties je hebt gehad.
- Kun je zwanger worden? Dan wordt een zwangerschap uitgesloten.

Tijdens de behandeling

De eerste 3 maanden krijg je elke 4 weken bloedonderzoek: bloedbeeld, lever en nieren. Daarna meestal elke 6 maanden, en extra na een hogere dosis. Heb je een hoger risico, bijvoorbeeld door je leeftijd, je leverwaarden of andere medicijnen? Dan krijg je meestal elke 3 maanden bloedonderzoek. Je komt ook regelmatig op controle bij de dermatoloog.

Bijwerkingen

Vaak

- Misselijkheid of minder trek, vooral op de dag na de inname.
- Moeheid of hoofdpijn.
- Zweertjes in de mond.
- Een hogere leverwaarde in het bloed.
- Wat meer haaruitval.
- Diarree.

Soms

- Minder witte bloedcellen of bloedplaatjes.
- Infecties, zoals gordelroos.
- Gevoeliger voor zon.

Zeldzaam maar belangrijk

- Een ontsteking van de longen, met droge hoest en kortademigheid.
- Ernstige remming van het beenmerg, met koorts, keelpijn, blauwe plekken of bloedingen.
- Leverschade bij lang gebruik, vooral met alcohol.

Wat je zelf vermijdt of meldt

- Drink zo min mogelijk alcohol. Alcohol en methotrexaat belasten samen de lever. Bespreek met je arts wat voor jou geldt.
- Gebruik geen antibioticum met trimethoprim of cotrimoxazol. Die verhogen de kans op ernstige bijwerkingen. Vertel het altijd aan wie je een antibioticum voorschrijft.
- Gebruik ontstekingsremmende pijnstillers, zoals ibuprofen en naproxen, alleen in overleg. Paracetamol mag wel.
- Neem geen extra vitaminepreparaten met foliumzuur buiten het voorgeschreven foliumzuur.
- Vertel elke arts, tandarts en apotheker dat je methotrexaat gebruikt.

Vaccinaties

- Levende vaccins krijg je in principe niet tijdens de behandeling. Voorbeelden zijn het vaccin tegen gele koorts, de BMR-prik en het waterpokkenvaccin. Heb je zo'n vaccin nodig, dan krijg je het minstens 4 weken vóór de start. Na het stoppen wacht je minstens 1 maand, soms 3 maanden; je arts zegt hoe lang. Overleg altijd met je arts.
- Je arts kijkt vooraf welke vaccinaties je hebt gehad en of je waterpokken hebt gehad.
- Vaccins zonder levend virus of bacterie mogen wel. Ze werken soms iets minder goed.
- De jaarlijkse griepprik en de vaccinatie tegen pneumokokken worden aangeraden. De griepprik is gratis via je huisarts. De pneumokokkenprik wordt vergoed uit je basisverzekering; je eigen risico kan wel gelden. Het vaccin tegen gordelroos zonder levend virus is voor volwassenen het overwegen waard. Het wordt meestal niet vergoed. Bespreek het met je arts of huisarts.
- Ga je op reis buiten Europa? Maak minimaal 2 tot 3 maanden voor vertrek een afspraak bij een reizigersvaccinatiebureau, zoals de GGD, en vertel welk medicijn je gebruikt. Levende reisvaccins krijg je niet, zoals gele koorts, tyfus via de mond en het vaccin tegen dengue. De vaccins tegen chikungunya krijg je bij deze medicijnen ook niet. Laat malariapillen en antibiotica altijd controleren door het vaccinatiebureau of je apotheek.
- Kinderen krijgen de prikken zonder levend virus uit het Rijksvaccinatieprogramma gewoon. Levende vaccins, zoals de BMR-prik, krijgen ze in principe niet tijdens de behandeling. Overleg altijd met je arts.

Infecties en operaties

Dit medicijn remt de afweer. Je krijgt daardoor makkelijker een infectie, en een infectie kan ernstiger verlopen. Was vaak je handen en blijf weg bij mensen met waterpokken of gordelroos als je die zelf nooit hebt gehad. Heb je koorts of een ernstige infectie, neem dan dezelfde dag contact op. Soms stop je tijdelijk.

Krijg je een operatie of een ingreep bij de tandarts? Vertel dat je methotrexaat gebruikt. Meestal kun je doorgaan. Je dermatoloog zegt wat voor jou geldt.

Kinderwens, zwangerschap en borstvoeding

Methotrexaat mag niet tijdens de zwangerschap. Het kan een miskraam of aangeboren afwijkingen geven. Gebruik goede anticonceptie tijdens de behandeling en tot minstens 3 maanden na het stoppen. Wil je zwanger worden, stop dan minstens 3 maanden van tevoren, in overleg met je

dermatoloog. Word je toch zwanger, neem dan direct contact op.

Borstvoeding mag niet tijdens het gebruik.

Voor mannen: volgens de nieuwe landelijke richtlijn (nog een concept) heb je geen anticonceptie nodig. In de bijsluiter staat dit nog wel. Heb je een kinderwens, bespreek dit dan vooraf met je dermatoloog.

De afweging

Methotrexaat werkt bij veel mensen goed en kan lang worden gebruikt. Het werkt langzaam en vraagt bloedcontroles, zeker in het begin. Onbehandeld ernstig eczeem heeft ook gevolgen, voor slaap, werk, school en stemming. Jij en je dermatoloog bespreken wat voor jou zwaarder weegt en kijken regelmatig of dat nog klopt.

Neem contact op met je arts of verpleegkundige bij:

- misselijkheid of mondzweertjes die hinderen
- geel zien of donkere urine
- eczeem dat na 12 weken niet beter is
- een antibioticum dat je krijgt voorgeschreven
- zwangerschap of een zwangerschapswens

Neem dezelfde dag contact op bij:

- droge hoest, kortademigheid of koorts
- keelpijn met koorts, veel blauwe plekken of bloedingen
- ernstige diarree of braken dat langer dan 1 dag duurt. Sla je methotrexaat dan over.
- snel uitbreidende blaasjes of ronde wondjes op de huid met eczeem, vaak met koorts. Dit kan eczema herpeticum zijn.
- blaasjes zoals bij gordelroos of waterpokken

Veelgestelde vragen

Waarom maar één keer per week?

Methotrexaat werkt een week lang. Elke dag innemen geeft ernstige vergiftiging. Kies daarom een vaste dag.

Waarom foliumzuur?

Foliumzuur vermindert misselijkheid, mondzweertjes en afwijkingen in de leverwaarden.

Ik ben misselijk na de inname. Wat kan ik doen?

Overleg met je arts. Soms helpt een injectie in plaats van tabletten.

Mag ik de zon in?

Ja, met zonnebrandcrème (factor 30 tot 50) en bedekkende kleding. Blijf tussen 12 en 15 uur uit de zon. Je huid kan gevoeliger zijn.

Mag ik alcohol drinken?

Zo weinig mogelijk. Bespreek met je arts wat voor jou geldt.

Voor ouders: methotrexaat bij kinderen

Artsen gebruiken methotrexaat ook bij kinderen met ernstig eczeem, in een dosis naar gewicht, op een vaste dag in de week. Er is ook een drank. Bloedonderzoek volgt na 4 tot 6 en na 12 weken, daarna elke 3 tot 4 maanden.

Vaccinaties

De prikken uit het Rijksvaccinatieprogramma zonder levend virus gaan gewoon door. De eerste BMR-prik krijgt je kind niet tijdens de behandeling. De tweede BMR-prik kan bij een lage dosis soms wel, in overleg met de jeugdarts. Je arts kijkt ook of die prik vooraf kan.

Pubers

Heeft je kind seks? Dan gebruiken jongens en meisjes anticonceptie tijdens de behandeling en tot minstens 6 maanden na het stoppen. De arts bespreekt dit met jullie.

Er is alles aan gedaan om ervoor te zorgen dat de informatie in deze folder juist is. Toch is niet elke behandeling geschikt of werkzaam voor iedereen. Je eigen arts kan je uitgebreider adviseren.

Samengesteld door dr. Annemie Galimont, dermatoloog, naar het Farmacotherapeutisch Kompas (methotrexaat bij inflammatoire aandoeningen, 2026), de NVDV-richtlijn Constitutioneel eczeem (module methotrexaat en het addendum voor kinderen, 2020), de NVR-richtlijn Kinderwens en zwangerschap (2024) en de conceptrichtlijn Screening en monitoring bij systemische medicatie voor inflammatoire dermatosen (NVDV, 2026). Uitgave: onlinedermatologie.nl, oktober 2026.